

La parella estable i les relacions convivencials d'ajuda mútua

(Text de la ponència corresponent al curs sobre el Llibre II del Codi civil de Catalunya organitzat pel Col·legi de Notaris de Catalunya, novembre de 2010)

Mitjançant aquest treball s'examinen les principals novetats que la nova regulació aporta a aquesta matèria concreta, i ens servim de l'exposició de la pròpia sistemàtica de l'articulat del Llibre II i l'oportuna comparació amb la norma equivalent, si escau, en la regulació anterior.

ANTONIO A. LONGO MARTÍNEZ
Notari de Calafell

Una breu introducció comuna a les matèries objecte d'aquesta ponència obliga, al meu entendre, a destacar la inclusió de les dues institucions en qüestió dins el nou cos normatiu regulador del dret de família que és el Llibre II del Codi civil de Catalunya (en endavant CCC), a diferència del que succeïa fins ara, ja que, com bé sabem, tant les unions estables de parella (Llei 10/1998, de 15 de juliol) com les situacions convivencials d'ajuda mútua (Llei 19/1998, de 28 de desembre) tenien una regulació autònoma i externa al Codi de Família, antecedent directe d'aquest Llibre II.

© Taco Anema / Wolters Kluwer

No obstant això, a partir d'aquí no se li escapa a cap observador que hi ha diferències notables entre una i altra figura, ja que si bé ambdues queden recollides i re-

conegudes com a institucions del dret de família català, la parella estable és, a més a més, una forma de família, i, com a tal, està inclosa al Títol III, "La família"; mentre

que a les relacions convivencials d'ajuda mútua se'ls dedica un Títol diferent i específic, el IV.

Atès que la intenció d'aquest curs és l'examen de les novetats que la nova regulació presenta, i tenint en compte la sistematització seguida pel nou Llibre II, pot resultar adequat fer aquest examen seguint l'articulat del Llibre i fent l'oportuna comparació amb la norma equivalent, si escau, en la regulació anterior.

Primera part: la convivència estable en parella (arts. 234.1 a 234.14)

Secció primera. Disposicions generals

Article 234.1. Parella estable

Dues persones que conviuen en una comunitat de vida anàloga a la matrimonial es consideren parella estable en qualsevol dels casos següents:

- a) *Si la convivència dura més de dos anys ininterromputs.*
- b) *Si durant la convivència tenen un fill comú.*
- c) *Si formalitzen la relació en escriptura pública.*

Podem dir que per a l'existència de la parella estable hi ha dos grans tipus de requisits, uns cumulatiu i altres alternatiu.

A) Requisits cumulatiu:

1er requisit: Dues persones

Ha de tractar-se òbviament d'una parella. És indiferent el sexe dels seus integrants, ja que la regulació que conté el Llibre II no distingeix ja entre parelles heterosexuales i homosexuals, a diferència del que succeïa amb la Llei 10/1998, que establia diferents requisits i efectes entre un tipus de parella i l'altre. Aquesta és, per tant, la primera gran novetat.

2n requisit: Convivència

Aquí tenim, encara que pugui resultar cridaner, una altra diferència respecte a la regulació anterior, on hi havia casos especials en què la convivència no apareixia com a requisit imprescindible per a l'exis-

tència de la parella. Així, d'una banda, la unió estable heterosexual podia constituir-se sense necessitat de convivència prèvia, pel simple atorgament d'escriptura pública (art. 1 de la Llei 10/1998); d'altra banda, la unió estable continuava existint, tot i el cessament de la convivència, fins transcorregut un any des del cessament (article 12.1 per a les unions heterosexuales i article 30.1 per a les homosexuals), mentre que el nou article 234.4.1 lliga, tal com veurem després, l'efecte extintiu de la parella estable al cessament de la convivència amb ruptura de la comunitat de vida.

3er requisit: Convivència en una comunitat de vida anàloga a la matrimonial

Aquest és, sens dubte, l'element definitori de la parella estable. Convé, per tant, detenir-se a intentar caracteritzar-la el millor possible.

El legislador, en el que en principi sembla una simple precisió terminològica, ha substituït la convivència "marital" dels arts. 1 i 19 de la Llei 10/1998 per la convivència en una "comunitat de vida anàloga a la matrimonial". En una primera aproximació, sembla continuar pensant en un matrimoni al qual únicament li falta el vincle formal, tal com seria la idea que hi ha al darrere del clàssic concepte de convivència marital com a element propi de les parelles de fet a les quals es refereix, per exemple, la normativa estatal sobre arrendaments o pensions, i gairebé tota la normativa autonòmica que va seguir la Llei 10/1998.

És necessari, doncs, posar atenció en els elements configuradors de la comunitat de vida matrimonial per definir aquella que se'n considera anàloga. I aquests elements ens els donen els arts. 66, 67 i 68 del Codi civil comú o estatal (en endavant, CC):

Article 66. Els cònjuges són iguals en drets i deures.

Article 67. Els cònjuges han de respectar-se i ajudar-se mútuament i actuar en interès de la família.

Article 68. Els cònjuges estan obligats a viure junts, guardar-se fidelitat i socórrer-se mútuament. (...)

D'acord amb aquests articles, s'ha considerat que, després del principi d'igualtat entre cònjuges de l'article 66, els articles 67 i 68 delimiten, a manera de drets i deures recíprocs, el contingut fonamental de les relacions personals entre els cònjuges, en definitiva, de la comunitat de vida matrimonial. En serien, doncs, elements configuradors els drets i deures de:

1. Respectar-se;
2. Ajudar-se i socórrer-se mútuament;
3. Actuar en interès de la família;
4. Viure junts;
5. Guardar-se fidelitat.

D'acord amb MARTÍN GARRIDO⁽¹⁾, serien també característiques de la unió matrimonial:

6. La vocació de permanència (derivada de la prohibició de condició, terme o mode de l'article 45 CC);
7. La vocació d'exclusivitat temporal (demanant de la prohibició de matrimoni per a aquells que ja estan lligats per vincle matrimonial —art. 46 CC—).

L'element definitori de la parella estable és el de la convivència en una comunitat de vida anàloga a la matrimonial

S'ha obviat per tant, en la caracterització del matrimoni civil, qualsevol consideració a aquells aspectes que en dret canònic es consideren "fins del matrimoni" i, per tant, no se'n consideren elements essencials la procreació i la indissolubilitat.

Quant al deure de fidelitat, la majoria de la doctrina entén que, fins i tot havent-se'n restringit certs supòsits, aquest deure subsisteix dins el matrimoni, i es tradueix en l'obligació de cada cònjuge a l'exclusiva sexual enfront de l'altre i a observar una conducta congruent respecte d'això. No obstant això, no és l'opinió d'alguns autors, que ho eliminen o ho redueixen al mínim d'acord generalment amb els drets de l'individu, constitucionalment consagrats, de llibertat, autonomia i ple desenvolupament de la seva personali-

tat. Així, MARTÍN GARRIDO⁽²⁾ sosté que en la base afectiva pròpia del matrimoni no constitueix element bàsic el sexe entès com a activitat entre els seus integrants. En el mateix sentit, ANA MARÍA PÉREZ VALLLEJO⁽³⁾ entén que en cap cas pot considerar-se avui en dia el deure de fidelitat com d'ordre públic, o com a nota essencial del matrimoni que faci ineficax un pacte exprés excoent.

Pel que fa al deure de viure junts, la seva exigibilitat dins la unió matrimonial ha estat molt matisada per doctrina i jurisprudència, entenent que no és condició necessària ni suficient perquè hi hagi verdadera comunitat de vida (entre d'altres, la STS 25-11-1985). En paraules de LUNA SERRANO⁽⁴⁾, *"convivre no suposa que la parella estigui junta contínuament, sinó conservar l'animus de reunir-se quan estan absents"*⁽⁵⁾.

Vist que la determinació dels elements essencials del que s'ha considerat la "comunitat de vida matrimonial" no és una qüestió cent per cent pacífica, ens interessa saber si en el Llibre II hi ha alguna pista que ens permeti saber quin criteri se segueix respecte d'això, per arribar així a caracteritzar la "comunitat de vida anàloga a la matrimonial" que és substrat de la parella estable. I això pot començar a deduir-se de la mateixa definició de matrimoni que conté l'article 231.2 del Llibre II, segons el qual *"el matrimoni estableix un vincle jurídic entre dues persones que origina una comunitat de vida en què els cònjuges han de respectar-se, actuar en interès de la família, guardar-se lleialtat, ajudar-se i prestar-se socors mutu"*.

No ens ocupa ara entrar en qüestions competencials sobre la regulació del matrimoni d'acord amb el que preveu en l'article 149, 1, 8è CE, segons el qual tot allò que afecti "les relacions jurídicocivils relatives a les formes de matrimoni" és competència exclusiva de l'Estat. I això perquè per als nostres fins la definició de matrimoni que resulta del CCC únicament ens interessa per intentar entendre com es configura aquesta comunitat de vida anàloga a la matrimonial, i en definitiva la parella estable a què es refereix el Capítol IV del Títol III.

Sembla, en conseqüència, que el Llibre II assumeix les tesis que difuminen

la caracterització clàssica de la "comunitat de vida matrimonial", sobre la base d'eliminar com a elements essencials els drets-deures recíprocs de fidelitat i de viure junts. I que aquestes tesis s'han de traslladar al que haurem d'entendre per "comunitat de vida anàloga a la matrimonial".

Per a que existeixi convivència anàloga a la matrimonial, a més de l'adequada base afectiva, ha d'haver-hi vocació de permanència i d'exclusivitat

---

Quant al deure de fidelitat, la seva supressió suposa una novetat respecte a la definició de matrimoni que conté el mateix article 1.1 del Codi de Família⁽⁶⁾, que ha estat substituït en la definició del Llibre II per un deure de lleialtat, el contingut del qual pot resultar, per ampli, més ambigu.

Pel que fa al fet de no esmentar del deure de viure junts, si bé resulta xocant en l'àmbit de la parella estable, atès que aquesta ja inicialment està definida com la que conformen dues persones que *conviuen...* queda clar que el requisit de conviure o viure junts ha d'entendre's de conformitat amb l'esmentada tesi doctrinal i jurisprudencial segons la qual es suficient l'*animus* o intenció de conviure.

D'aquesta manera, podríem fer efectivament propis de la *comunitat de vida anàloga a la matrimonial*, i amb això de la parella estable regulada en el Llibre II, els següents caràcters alguns dels quals abans hem vist que integren el concepte de comunitat de vida matrimonial:

D'una part, els drets-deures recíprocs són:

- Respectar-se;
- Ajudar-se i socórrer-se mútuament;
- Actuar en interès de la família;
- Guardar-se lleialtat.

D'altra banda:

- La vocació de permanència;
- La vocació d'exclusivitat.

Amb la particularitat que aquesta vocació d'exclusivitat total innata en la "convivència marital" de la Llei 10/1998 despareix en el Llibre II, ja que l'article 234.2 permet la constitució d'una parella estable per persones casades separades de fet. Aquesta és, per tant, una altra de les novetats de la nova regulació, en què ens detindrem més endavant, si bé interessa ja tenir-la en compte per centrar l'atenció en la dificultat que, d'acord amb tot el que hem vist fins ara, pot plantejar concloure si una determinada convivència entre dues persones ha de ser considerada com pròpia d'una comunitat de vida anàloga a la matrimonial i, per tant, sotmesa a la regulació de les parelles estables, o com un altre tipus de convivència.

En exemples clars, no seria convivència anàloga a la matrimonial la que tenen dos joves estudiants o treballadors que comparteixen un pis per raons econòmiques; queda clar que no hi hauria aquí ni l'adequada base afectiva, ni vocació de permanència i d'exclusivitat. Contràriament, sí ho seria la d'aquella parella que, tal com assenyala el Preàmbul, "està a prova"; a ells sembla dir-los la norma que aquest període de prova dura un màxim de dos anys, i que a partir d'aquest moment passen a ser una parella estable "amb totes les de la llei".

Però al costat d'aquests exemples més o menys clars pot haver-hi multitud de situacions com a mínim confuses. Pensem per exemple en aquelles parelles, potser ja no joves, la convivència de les quals pot semblar que hagi sorgit per raons de necessitat o de mera conveniència: ja sigui de tipus econòmic (compartir despeses) o de tipus personal (com a mode de combatre la soledat). Poden ser fins i tot familiars: en exemples un tant cridaners, oncle/tieta i nebot/neboda. I recordem que en la configuració jurídica de la convivència pròpia de la parella estable no es considera, tal com dèiem, l'activitat sexual, ni de bon tros la finalitat de procreació, com a element bàsic. Doncs bé, el que m'interessa remarcar és que aquesta configuració — juntament amb la decisió del legislador, que ara tractarem, de prescindir de la voluntat dels convívants, si més no de la seva acreditació — pot convertir l'apreciació sobre l'existència o no d'una parella estable en una qüestió no sempre senzilla

i en canvi, atès el possible encreuament d'interessos diversos (dret a prestació periòdica, a successió intestada, a beneficis fiscals...), molt compromesa.

B) Requisits alternatius:

Els supòsits en què es donen els tres requisits cumulatiu vistos (**dues persones que conviuen en una comunitat de vida anàloga a la matrimonial**) i es considera que hi ha una parella estable són, segons aquest article:

- a) Si la convivència dura més de dos anys ininterromputs;
- b) Si durant la convivència tenen un fill comú;
- c) Si formalitzen la relació en escriptura pública.

L'assimilació que el Llibre II fa en tots els àmbits entre la parella heterosexual i l'homosexual ha fet desaparèixer les diferències que entre una i l'altra existien en la Llei 10/1998 pel que fa als requisits per a la seva constitució. Recordem que, d'acord amb l'article 1 d'aquesta llei, les unions estables heterosexuales podien constituir-se bé per la convivència marital ininterrompuda durant dos anys, bé per l'atorgament d'escriptura pública; mentre que les homosexuals s'havien de constituir forçosament en escriptura pública.

Aquest règim diferent havia provocat crítiques que arribaven a parlar de discriminació en contra d'un tipus de parella i l'altre. Es considerava discriminació cap a la unió homosexual el fet que aquesta hagués de constituir-se forçosament en escriptura pública. I es considerava discriminació cap a la unió heterosexual el fet que necessàriament quedés constituïda pel simple fet de la convivència, potser en contra de la voluntat o fins i tot del coneixement dels seus integrants.

Per tant, semblava lògic que el legislador es plantegés un mateix règim de constitució, sobretot si la resta de la regulació es preveu unitària. I en la disjuntiva entre constitució formal o aformal, ha acabat optant per aquesta, i és suficient la convivència durant més de dos anys ininterromputs (o menys, si tenen un fill comú) per a la constitució de la parella estable, i queda la formalització en escriptura pública com

a opció per als qui no compleixin aquests requisits, o per als qui complint-los desitgin formalitzar així la seva relació.

I aquesta és una decisió que al meu parer mereix alguna crítica. Que el legislador decideixi considerar una situació de fet productora de determinats efectes jurídics mereixedora de regulació és, en un cas com el que estudiem, gairebé imperatiu. Però això no és contradictori amb el fet que estableixi els mecanismes necessaris per provar l'existència d'aquesta situació. La relació paternofamiliar existeix, i és productora dels efectes que la llei li atribueix, des del seu naixement, però aquesta ha de constar necessàriament al Registre Civil; el mateix matrimoni produeix efectes civils des de la seva formalització (art. 61 CC), però per al ple reconeixement serà necessària la seva inscripció en el Registre Civil. Són exigències la raó de ser de les quals, per motius de seguretat jurídica, sembla evident. Pels mateixos motius, per tant, s'hauria d'haver establert el mitjà per facilitar la prova de l'existència de la parella estable. Entenc que així ho exigeix tant l'interès dels seus membres com el de tercers. No oblidem que de l'existència o no de la parella estable se'n deriven avui efectes en àmbits molt diversos. Els notaris estem veient permanentment com se'ns requereix per declarar la notorietat de l'existència d'una unió de parella constituïda per la mera convivència, amb la finalitat de possibilitar l'aplicació de la normativa successòria, fiscal o reguladora del dret a una pensió.

El Llibre II unifica el règim de les parelles estables sense distingir per raó del sexe els seus integrants, amb la qual cosa els requisits personals són ara els mateixos per a les parelles heterosexuales i homosexuals

Una comparació amb la regulació continguda en les diferents comunitats autònomes que han legislat sobre aquesta matèria ens demostra que en totes s'ha previst la creació d'un registre de parelles de fet de caràcter administratiu amb una eficàcia que si bé no pot arribar a l'esfera jurídicocivil, sí compleix com a mínim com a mitjà de facilitació de la prova⁽⁷⁾.

Així, veiem com de les altres dotze comunitats autònomes que, a més de Catalunya, tenen una regulació de les parelles estables, en vuit s'ha optat per un registre amb inscripció constitutiva: València, Llei 1/2001, de 6 d'abril; Balears, Llei 18/2001, de 19 de desembre; Madrid, Llei 11/2001, de 19 de desembre; Andalusia, Llei 5/2002, de 16 de desembre; Extremadura, Llei 5/2003, de 20 de març; País Basc, Llei 2/2003, de 7 de maig; Cantàbria, Llei de Cantàbria 1/2005, de 16 de maig; Galícia, Disposició addicional 3a de la Llei 2/2006, de 14 de juny⁽⁸⁾. En el cas d'Aragó (Llei 6/1999, de 26 de març), la inscripció és obligatòria, però únicament per a la producció d'efectes administratius. Mentre que la inscripció és merament voluntària en la normativa de Navarra, Llei Foral 6/2000, de 3 de juliol, Astúries, Llei del Principat d'Astúries 4/2002, de 23 de maig, i Canàries, Llei 5/2003, de 6 de març.

Doncs bé, si potser l'interès general a què abans feiem referència i que faria necessària la facilitació d'aquesta prova podria entendre's suficientment salvaguardat amb la inscripció en un registre (opció que com veiem han seguit totes les altres legislacions autonòmiques), si juntament a aquest interès general prenem en consideració el dels propis integrants de la parella, no hi ha dubte que la formalització en escriptura pública, amb o sense reflex posterior en un registre a tal efecte, es presenta com el sistema més adequat, en la mesura que garanteix el control de legalitat, amb el corresponent judici de capacitat, i el degut assessorament en relació amb l'acte que es formalitza. I això últim resulta encara més important en la nova regulació, ja que aquesta gairebé no conté disposicions referents al règim durant la convivència, i remet, com després veurem, als pactes que si escau haguessin establert els convívants.

Article 234.2. Requisits personals.

No poden constituir una parella estable les persones següents:

- a) *Els menors d'edat no emancipats.*
- b) *Les persones relacionades per parentiu en línia recta, o en línia col·lateral dins el segon grau.*
- c) *Les persones casades i no separades de fet.*

d) *Les persones que convisin en parella amb una tercera persona.*

Tal com assenyalem, el Llibre II unifica el règim de les parelles estables, sense distingir per raó del sexe els seus integrants. Així fa que els requisits personals siguin ara els mateixos per a les parelles heterosexuales i homosexuals.

En la Llei 10/1998, per contra, i tal com ja sabem, sí que es feia aquesta distinció. Així, per a les parelles heterosexuales l'article 1.1 exigia els requisits de majoria d'edat i inexistència d'impediment per contreure matrimoni entre si, amb la qual cosa calia entendre aplicables els impediments absoluts i relatius dels articles 46 i 47 CC (i no només aquests últims, malgrat que l'article 1 parla d'impediment per contreure matrimoni entre si, ja que tampoc el poden contreure els qui estan afectats pels impediments absoluts de l'article 46).

Per tant, no podien constituir una unió estable de parella heterosexual:

Article 46.

— Els menors d'edat no emancipats (impediment que ja estava subsumit en el requisit de la majoria d'edat que exigia l'article 1.1)

— Els que estiguin lligats amb vincle matrimonial.

Article 47.

— Els parents en línia recta per consanguinitat o adopció.

— Els col·laterals per consanguinitat fins al tercer grau.

— Els condemnats com a autors o còmplices de la mort dolosa del cònjuge de qualsevol d'ells.

En canvi, per a les parelles homosexuals, que en aquell moment no podien encara contreure matrimoni, no cabia aquesta remissió, per la qual cosa en l'article 20.1 s'especificaven els impediments i s'assenyalava que no podien constituir-la:

- a) Les persones menors d'edat.
- b) Les persones que estan unides per un vincle matrimonial.
- c) Les persones que formen una parella estable amb una altra persona.

d) Els parents en línia recta per consanguinitat o adopció.

e) Els parents col·laterals per consanguinitat o adopció dins el segon grau.

Aquest tractament diferent, i en algun punt injustificat, desapareix com hem dit en la nova regulació. Si comparem els requisits personals que resulten del Llibre II amb els que establia la Llei 10/1998, podem apreciar aquestes diferències. Tal com dèiem, els requisits personals que estableix l'article 234.2 són, per via d'obstacles o impediments per constituir la parella estable:

a) Els menors d'edat no emancipats.

Anteriorment, s'exigia la majoria d'edat.

b) Les persones relacionades per parentiu en línia recta, o en línia col·lateral dins el segon grau.

El Llibre II parla de parentiu, sense distingir entre consanguinitat i adopció, per la qual cosa sembla lògic entendre que els impediments per línia i grau que s'estableixen resultaran aplicables a un i altre tipus de parentiu

Sorgeix aquí una important diferència inicial, derivada del fet que en la regulació anterior, tant la continguda al CC (al qual calia remetre's per a les parelles heterosexuales) com a la Llei 10/1998 (per a les parelles homosexuals), hi havia unes referències concretes al parentiu per adopció, que consideraven com a impediment únicament els casos especificats (per exemple, per a un i altre tipus de parella, respecte dels parents en línia recta). Ara bé, el Llibre II parla de parentiu, sense distingir entre consanguinitat i adopció. Sembla lògic entendre que els impediments per línia i grau que s'estableixen resultaran aplicables a un i altre tipus de parentiu.

Pel que fa a la resta, es manté l'obstacle o impediment derivat del parentiu en línia recta, i les novetats es concreten en el parentiu col·lateral, el qual es limita ara al segon grau, però amb referència també, segons hem entès, al parentiu per adopció, mentre que abans, respecte a les he-

terosexuales, arribava al tercer grau, però només al parentiu per consanguinitat, no per adopció.

c) Les persones casades i no separades de fet.

És, tal com dèiem abans, una altra de les grans novetats de la nova regulació, i la més important en aquest àmbit dels requisits personals. Si fins ara els estava vetat constituir una unió estable de parella als qui ja estaven lligats per vincle matrimonial, a partir de l'1 de gener de 2011 podran fer-ho, sempre que estiguin separats de fet.

El legislador ha considerat, segons el Preàmbul de la llei que aprova el Llibre II que, *"atès que es tracta d'una regulació fonamentalment dirigida a resoldre els problemes derivats del cessament de la convivència, un tractament desigual no té justificació. Vol evitar-se, així mateix, que un nombre molt important de parelles quedi fora de la regulació — segons algunes estimacions, al voltant d'un 30% de les parelles heterosexuales existents a Catalunya i un nombre indeterminat de parelles homosexuals — i que les conseqüències de la ruptura hagin de determinar-se acudint a una doctrina jurisprudencial de perfils massa imprecisos"*.

Els arguments són de pes, i des d'aquesta òptica el canvi introduït ha de ser valorat positivament. No obstant això, els efectes del reconeixement d'una parella de fet com a parella estable no s'exhaurixen en els que el Llibre II estableix per al cas de ruptura, sinó que arriben, tal com dèiem abans, entre d'altres, als àmbits successori, fiscal o de Seguretat Social. I un, potser per deformació professional, no pot evitar sentir cert recel davant la circumstància que una situació de facto, com és l'existència de la parella estable, de la qual es fan derivar tals efectes jurídics, no tingui prevista, en la pròpia normativa reguladora, un sistema probatori que minimitzi el risc d'error en l'apreciació de la seva existència. No es tracta de ser reiteratiu, i per això em remeto al que s'ha fet constar quan s'ha comentat el que hem denominat "requisits alternatius" de l'article 234.1, i lamento que no s'hagi optat per l'escriptura pública com a forma de constitució de la parella estable.

d) Les persones que visquin en parella amb una tercera persona.

En la Llei 10/1998, tal com veïem, l'article 20.1, aplicable a les parelles homosexuals, assenyalava que no podien constituir-la "les persones que formen una parella estable amb una altra persona". Aquest impediment no apareix en canvi expressament esmentat per a les parelles heterosexuales. Alguns autors han entès que el mateix és subjacent en l'esperit de la llei, i en el contingut del seu article 17 (malgrat que la dicció literal d'aquest sembla fer-ho aplicable únicament a membres d'anteriors unions heterosexuales formalitzades en escriptura que, en cas de ruptura unilateral, volguessin tornar a formalitzar una altra unió així mateix en escriptura, per a la qual cosa s'exigia el transcurs d'un termini de sis mesos⁽⁹⁾).

Només Navarra i Balears contenen, com fins ara ho feia Catalunya, una norma d'exigència de veïnatge civil d'un dels membres de la parella per a la submissió d'aquesta a la respectiva regulació

D'altra banda, i tornant a l'article 20.1 de la Llei 10/1998, els termes de la norma eren suficientment clars: "les persones que formen una parella estable amb una altra persona". En canviar ara la seva literalitat, s'ha pretès modificar el contingut de l'obstacle o impediment? A primera vista no ho sembla. No obstant això, tal com hem assenyalat, pot haver-hi persones que visquin en parella i no constitueixin una parella estable i, per tant, no es podria parlar d'una "comunitat de vida anàloga a la matrimonial". Al meu parer, a aquestes persones no se'ls pot impedir constituir una parella estable amb un tercer. No obstant això, l'impediment sí que afectaria —i això explicaria el tenor literal de la nova norma— als qui estiguessin en fase de constitució d'una parella estable; és a dir, als qui sí que conviuen en comunitat de vida anàloga a la matrimonial però no formen encara una parella estable perquè ni han tingut descendència comuna, ni han formalitzat la relació en escriptura pública, ni han complert encara els dos anys de convivència ininterrompuda. Serien aquells a qui, parafraçant al mateix Pre-

àmbul de la llei, hem qualificat abans com a "parella a prova".

Finalment, i per tal d'assenyalar les possibles novetats respecte de la regulació anterior, cal fer constar que desapareix en el Llibre II l'impediment, derivat fins ara per a les parelles heterosexuales de l'aplicació de l'article 47 CC, que consistia en haver estat condemnat com a autor o còmplice de la mort dolosa del cònjuge propi o del de la futura parella.

e) Un requisit omès?: el veïnatge civil català.

Els articles 1 i 20 de la Llei 10/1998 exigien, per a la constitució de la unió estable de parella, que com a mínim un dels seus membres tingués veïnatge civil a Catalunya. Si aquest requisit s'establí com a punt de connexió de la llei aplicable, o com un mer requisit personal més, era una qüestió discutible, però de transcendència. Cal tenir en compte que en el primer cas s'estaria introduint una regla de conflicte interregional, ja que la competència sobre aquest aspecte, d'acord amb l'article 149.1.8 CE, correspon a l'Estat.⁽¹⁰⁾

En tot cas, i potser conscient el legislador del problema esmentat, en el Llibre II s'ha optat per retirar aquesta norma. Això ens pot plantejar el dubte de quin és l'àmbit d'aplicació de la nova regulació.

D'una banda, l'article 14.1 del CC estableix que "La subjecció al dret civil comú o a l'especial o foral es determina pel veïnatge civil". Per la seva banda, no obstant això, en les disposicions generals del Llibre I del CCC, l'article 111.3 disposa que "1. El Dret civil de Catalunya té eficàcia territorial, sens perjudici de les excepcions que puguin establir-se en cada matèria i de les situacions que hagin de regir-se per l'estatut personal o altres normes d'extraterritorialitat". Aquest article és, d'altra banda, reproducció del que s'estableix respecte d'això en l'article 14 de l'Estatut.⁽¹¹⁾

Una breu comparació amb el que s'ha previst en la resta de regulacions autonòmiques ens permet veure que només Navarra i Balears contenen, com fins ara ho feia Catalunya, una norma d'exigència de veïnatge civil d'un dels membres de la parella per a la submissió d'aquesta a la respectiva regulació. La resta, excepte Aragó, introdueixen el criteri territorial que es basa en el fet d'exi-

gir la residència de com a mínim un dels membres de la parella. La normativa catalana se situa per tant en aquest moment en aquest tercer grup, fins ara integrat només per Aragó⁽¹²⁾, que no delimita expressament l'àmbit d'aplicació⁽¹³⁾.

Per situar la qüestió, del que es tracta és de determinar en quins casos una parella reuneix els requisits o condicions per tenir la consideració de "parella estable" als efectes del Llibre II del CCC. Així, per exemple, quan només un dels membres té veïnatge civil català; o si, tenint-lo ambdós, no resideixen a Catalunya; o si, no tenint-lo cap dels dos, tenen fixat el seu domicili habitual a Catalunya... No oblidem, d'altra banda, que en el Llibre II la parella estable és una unió fàctica que al mateix temps pot constituir-se formalment mitjançant escriptura pública; i, tornant als exemples exposats, caldrà resoldre en quins casos el notari pot autoritzar l'escriptura de constitució d'una parella estable, i en quins no.

Una qüestió diferent, per més que estigui estretament relacionada amb l'anterior, i que si bé excedeix del propòsit d'aquesta ponència l'hauré de tractar tangencialment, és el fet de què succeeix si aquesta mateixa parella reuneix també els requisits previstos per qualsevol altra legislació autonòmica per a la seva submissió, problema de dret interregional respecte del qual l'única cosa que sembla clara és la necessitat d'una ràpida regulació per part de l'Estat de la o les corresponents normes de conflicte. Fins llavors, la solució que es donaria a aquesta eventual situació de conflicte pot ajudar a resoldre la qüestió principal que ens plantegem.

Doncs bé, entendre que tal qüestió ha de resoldre's per aplicació de la regla general de territorialitat que consagra el CCC significaria entendre sotmeses al que preveu el Llibre II aquelles parelles "situades" a Catalunya, és a dir, que tinguin la seva residència en territori català.⁽¹⁴⁾

El que és cert és que aquest criteri resulta no només contrari a l'avui omesa norma de la Llei 10/1998, sinó també al que preveu l'article 9.1, amb relació a l'article 16 del CC, segons els quals els drets i deures de família es regiran per la llei personal corresponent a les persones físiques, i aquesta és la corresponent al seu veïnatge civil.

Si tornem a fixar-nos en el redactat de l'article 111.3 CCC, veiem que considera excepció a la regla general de territorialitat "les situacions que hagin de regir-se per l'estatut personal". Estem llavors davant d'un d'aquests supòsits d'excepció a la regla de territorialitat, i per tant el Llibre II s'aplica als qui tinguin l'"estatut personal" de català, això és, el veïnatge civil català?

El Llibre II parteix del principi de llibertat gairebé absoluta dels membres de la parella en l'ordenació de les seves relacions economicopatrimonials durant la convivència

Resumint els arguments a favor i en contra de cadascuna de les posicions, diríem:

- Que l'aplicació de la regla de territorialitat tindria el seu suport per ser el criteri general d'aplicació de la normativa civil catalana (art. 111.3 CCC); que ho és també en la majoria de les regulacions autonòmiques sobre la matèria; que és el que la doctrina majoritària entén com la solució lògica dels conflictes de lleis d'ordre internacional o interregional en aquest àmbit; i que és així mateix el que s'ha acabat aplicant en algun cas pels tribunals, en els supòsits d'absència de veïnatge civil comú, per aplicació de la norma de conflicte de l'article 9.2 CC.⁽¹⁵⁾
- Per contra, la regla d'aplicabilitat de l'estatut personal es basaria en el fet que el mateix article 111.3 CCC la preveu com a possible excepció al principi general de territorialitat; que aquesta excepció estaria fonamentada en allò que s'ha previst en l'article 9.1 del CC, respecte al qual s'ha considerat que té "abast de principi general en la reglamentació de les matèries clàssicament incloses en la noció d'estatut personal" (així ho reconeix la DGRN en la Resolució-Circular de 26 d'octubre de 2005); i que l'aplicació als conflictes de dret interregional de la norma de l'article 9.2 del CC, defensada per alguns autors, ha estat també molt criticada per part important de la doctrina, que la considera forçada.

La situació, per tant, no està gens clara. Si he d'arriscar-me a donar una opinió personal, jo m'inclinaria per distingir depenent de si estem parlant de parella estable constituïda formalment o per simple convivència.

En el cas de parelles que formalitzen la seva unió en escriptura pública, l'opció que hi expressen els interessats de sotmetre's a la regulació del Llibre II el faria aplicable sempre que existís un punt de connexió, com el fet que algun d'ells tingués veïnatge civil català, o que la residència comuna estigués situada aquí. Per als qui entenen aplicable en aquests supòsits allò que s'ha previst en l'article 9.2 CC, això significaria en definitiva atendre a la segona regla d'aquest article, prevista com sabem per al supòsit que no es tingui el mateix veïnatge civil, però amb caràcter preferent a la regla de territorialitat que suposaria atendre a la residència; la constant referència que aquest article fa a la formalització del matrimoni permetria, en cas d'existència d'un acte formal de constitució o reconeixement de la parella estable, la seva aplicació anàloga. No obstant això, al meu entendre, més que d'aplicació anàloga de l'article 9.2, es tractaria d'aplicació del mateix fonament d'aquesta regla, això és, el fet de ser la llei escollida pels convivents.

Si no hi hagués escriptura pública, i manqués en conseqüència un acte exprés de submissió a la norma per part dels convivents, crec que s'imposaria l'aplicació del criteri de territorialitat, pels arguments abans apuntats, als quals caldria afegir la doctrina continguda en Resolució-Circular DGRN, de 26 d'octubre de 2005, abans esmentada. Aquesta resolució planteja la llacuna de llei derivada del desconeixement per part de nombrosos ordenaments jurídics estrangers actuals del matrimoni homosexual i la paral·lela inexistència de norma de conflicte específica en el nostre Dret sobre els requisits del matrimoni aliens a la seva concepció tradicional; llacuna que s'ha de cobrir, diu la DG, acudint a l'aplicació de la llei material espanyola, entre altres arguments per "l'analogia amb la figura de les parelles de fet homosexuals reconegudes i regulades per un ampli nombre de lleis autonòmiques espanyoles que, bé com a criteri de connexió, bé com a element delimitador del seu àmbit d'aplicació, acudeixen preferent-

ment al veïnatge administratiu, concepte vinculat a la residència habitual dels seus membres".⁽¹⁶⁾

No se'ns escapa fins a quin punt la interpretació proposada contradiu la vinculació legal del dret de família amb l'estatut personal del subjecte. No obstant això, creiem encertada l'orientació que ha pres en aquest cas la DGRN, i la seva aplicabilitat a la situació estudiada. D'altra banda, una altra solució implicaria, per exemple, que a falta d'escriptura pública s'hagués de negar l'existència d'una parella estable subjecta al Llibre II només perquè un dels seus membres no tingués el veïnatge civil català; és a dir, adoptar una solució clarament més radical que la seguida amb la vigència de la Llei 10/1998.⁽¹⁷⁾

Article 234.3. Règim durant la convivència.

1. Les relacions de la parella estable es regulen exclusivament pels pactes dels convivents, mentre dura la convivència.

2. En matèria de disposició de l'habitatge familiar, s'aplica allò que estableix l'article 231.9.

3. Els convivents en parella estable poden adquirir conjuntament béns amb pacte de supervivència. En aquest cas, s'apliquen els articles 231.15 a 231.18, en matèria d'adquisicions oneroses amb pacte de supervivència.

1. Les relacions de la parella estable es regulen exclusivament pels pactes dels convivents, mentre dura la convivència.

Novament, una important novetat en la regulació del Llibre II respecte a la continguda en la Llei 10/1998. En aquesta es partia també del principi de llibertat dels membres de la parella per regular vàlidament les seves relacions personals i patrimonials, drets i deures. No obstant això, s'establí:

- D'una banda, una regulació supletòria per al cas d'absència de pacte. Així, en els articles 3.2 i 22.2 es regulava la contribució al manteniment de la casa i despeses comunes, i es preveia que cada membre conservaria el domini, gaudi i administració dels seus béns.

— D'altra banda, es configurava un règim econòmic patrimonial primari, que incloïa una sèrie de normes referents a les despeses comunes a la parella (arts. 4 i 23); responsabilitat solidària per les esmentades despeses comunes (arts. 5 i 24) i requisits per a la disposició de l'habitatge comú (arts. 11 i 28).

Sempre caldrà entendre subsistent la norma, avui no expressa, segons la qual, a falta de pacte, cada membre de la parella conserva el domini, el gaudi i l'administració dels seus béns

Contràriament, el Llibre II parteix del principi de llibertat gairebé absoluta dels membres de la parella en l'ordenació de les seves relacions economicopatrimonials durant la convivència. De tot això es dedueix que si ja amb anterioritat resultava convenient que els membres de la parella tinguessin una informació completa de les diferents possibilitats existents per efectuar aquesta ordenació, ara, a falta d'una regulació supletòria en defecte de pactes, la conveniència és molt major, qüestió que haurem de tenir molt en compte els notaris quan formalitzem la constitució d'una parella estable. En aquest sentit, s'ha discutit si els convivents poden pactar que se'ls apliquin les normes pròpies de qualsevol dels règims economicomatrimonials legalment previstos. Així, respecte del règim de guanys, no s'acostuma a admetre un pacte de remissió en bloc als articles que regulen aquest règim, però sí un règim pactat d'efectes anàlegs, si més no inter partes. Quant al règim de comunitat de béns, és obvi que es pot pactar, si bé els seus efectes respecte als béns aportats sembla que exigiria el corresponent negoci causal, onerós o gratuït. I respecte a la separació de béns, l'admissibilitat del pacte no presenta cap dubte, encara més en la mesura que seria en la pràctica, tal com veurem, l'efecte derivat de l'absència de pacte.

D'altra banda, la possibilitat de pactes entre els convivents, ja reconeguda en la Llei 10/1998, no exigeix en principi que tinguin una forma concreta, o com a mínim no ho preveu així l'article 234.3.1. Però tampoc es manté el principi exprés

de llibertat de forma que reconeixien els articles 3 i 22 de la Llei 10/1998, segons els quals es podia pactar verbalment, en document privat o en document públic. Si bé raons d'analogia amb el sistema previst per a les unions en matrimoni, que exigeix escriptura de capítols matrimonials, podrien fer-nos entendre que és exigible aquesta forma pública també per a les parelles estables, crec que la coherència amb el règim de llibertat de forma previst per a la seva constitució ens porta a entendre que aquest regeix també per a la regulació dels pactes entre els seus membres: no semblaria lògic no exigir cap forma documental per constituir la parella estable, i exigir-la per als pactes que els seus integrants vulguin establir. En tot cas, convé recordar que, a falta d'un sistema de publicitat d'aquests pactes, la seva eficàcia davant de tercers estaria condicionada a la demostració de la seva existència al mateix temps de contractar amb aquest tercer, fet que, unit a l'adequat assessorament, judici de capacitat i control de legalitat que comporten l'atorgament en escriptura pública, fan que aquesta sigui la forma documental més adequada.

D'altra banda, una excepció a la llibertat de forma seria la que es recull en l'article 234.5 per als pactes en previsió de cessament de la convivència, que tal com veurem després requereixen escriptura pública.

Si no hi ha pactes, en quina situació queda la parella estable pel que fa a les seves relacions personals i patrimonials?

Pel que fa a les relacions personals, estaran determinades per l'estatut jurídic mínim que deriva de les característiques abans vistes com a pròpies d'aquesta "comunitat de vida anàloga a la matrimonial" que és el suport del seu reconeixement. És a dir, pels drets i deures recíprocs de respectar-se; ajudar-se i socórrer-se mútuament; actuar en interès de la família; i guardar-se lleialtat. Caldrà afegir, si escau, els que com a progenitors els corresponguin en cas de tenir fills, pel fet de ser titulars del que ara el Llibre II denomina la "potestat parental", i que són objecte de regulació en el Capítol VI d'aquest mateix Títol III.

Quant a les seves relacions patrimonials, destaca en primer lloc la inexistència d'un concepte legal de "despeses comunes", similar al que conté la Llei

10/1998 (arts. 4 i 23), que considerava com a tals, en síntesi, tots aquells que fossin necessaris per al manteniment de la parella i dels fills, d'acord amb els seus usos i nivell de vida. Vol dir això que aquestes despeses només tindran ara la consideració de comuns de la parella si així ho han pactat els seus membres? Jo entenc que no, és a dir, que les despeses originades en concepte d'aliments, les ordinàries de conservació, reparació i manteniment de l'habitatge o altres béns d'ús de la parella, i les originades per les atencions de previsió, mèdiques i sanitàries, a les quals es referien els articles esmentats de la Llei 10/1998 com a comuns de la parella, continuen tenint aquesta consideració. I això perquè l'article 231.5, bé que en seu de matrimoni, els recull i identifica com a despeses "familiars" i, tal com dèiem al principi, la parella estable és avui una forma de família, i que l'article 231.1, que es titula "L'heterogeneïtat del fet familiar", disposa que "la família gaudeix de la protecció jurídica determinada per la llei, que empara sense discriminació les relacions familiars derivades del matrimoni o de la convivència estable en parella". És raonable així entendre que aquestes "càrregues" són inherents a la pròpia "comunitat de vida anàloga a la matrimonial" que constitueix la parella estable, i que no és sinó una de les formes de família que recull avui la llei.

Destaca la novetat relativa a la possibilitat d'incloure el pacte de supervivència no només a les compravendes sinó a qualsevol altra adquisició a títol onerós

Una altra cosa diferent és que la responsabilitat d'aquestes càrregues o despeses comunes de la parella, que segons la Llei 10/1998, article 5 i 24, tenien caràcter solidari per a ambdós membres de la parella (tal com continua proclamant l'article 231.8 quan es tracta del matrimoni), mantingui avui aquesta consideració, alhora que la solidaritat no es presumeix (art. 1137 CC) i ha desaparegut la regla específica que la imposava en aquest cas.

D'altra banda, i tal com dèiem abans, cal entendre subsistent la norma, avui no

expressa, segons la qual, a falta de pacte, cada membre de la parella conserva el domini, el gaudi i l'administració dels seus béns. I el mateix cabrà dir respecte als béns que cadascun d'ells adquireixi durant l'existència de la parella estable. La jurisprudència ha entès reiteradament que la convivència *more uxorio* només provoca la constitució d'una comunitat econòmica de béns entre els seus membres si així es dedueix de la voluntat dels convivents (STJ de Catalunya de 21 juny de 2007; STS 4-02-2010).

2. En matèria de disposició de l'habitatge familiar, s'aplica allò que estableix l'article 231.9.

S'articula aquí la limitació a la disponibilitat de l'habitatge familiar ("comú", en la terminologia de la regulació anterior) que ja s'establia per a les unions estables de parella en els articles 11 i 28 de la Llei 10/1998. I es fa per la via de declarar aplicable el mateix règim establert per a la unió matrimonial en l'article 231.9 del Llibre II. Ens remetem per tant al que preveu article, l'estudi del qual és objecte d'una altra ponència en aquest mateix curs.

No obstant això, ens agradaria destacar dues novetats:

- La primera no ho és en l'àmbit del matrimoni, però sí en el de la parella estable, i fa referència a la confirmació del caràcter imperatiu de la norma, que impedeix el pacte d'exclusió d'aquest consentiment, i a la impossibilitat que aquest consentiment sigui atorgat amb caràcter general, la qual cosa no només fa dubtosa la possibilitat de l'acte de disposició atorgat per un dels membres de la parella que actuï alhora amb un poder general de l'altre membre, sinó que pot exigir consentiment específic d'aquest per a l'acte concret de disposició⁽¹⁸⁾.
- La segona és la referent a la no anul·labilitat de l'acte de disposició si hi ha hagut manifestació inexacta del transmissor, i l'adquirent ho ha estat de bona fe i a títol oneros, ja que ara s'exclou aquesta bona fe si l'adquirent coneixia — per descomptat — o "podia raonablement conèixer" la condició de l'habitatge⁽¹⁹⁾.

3. Els convivents en parella estable poden adquirir conjuntament béns amb pacte de supervivència. En aquest cas, s'apliquen els articles 231.15 a 231.18, en matèria d'adquisicions oneroses amb pacte de supervivència.

Traslada aquest precepte a les parelles estables el règim d'adquisició amb pacte de supervivència previst en seu de matrimoni. Acull així la doctrina del TSJC, iniciada en sentència de 13 de febrer de 2003.⁽²⁰⁾

Ens remetem doncs al que disposen els articles a què fa remissió el present, i destaquem simplement la novetat relativa a la possibilitat d'incloure el pacte de supervivència no només a les compravendes sinó a qualsevol altra adquisició a títol oneros.

Secció segona. Extinció de la parella estable

Article 234.4. Causes d'extinció.

1. La parella estable s'extingeix per les causes següents:

a) Cessament de la convivència amb ruptura de la comunitat de vida.

b) Mort o declaració de defunció d'un dels convivents.

c) Matrimoni de qualsevol dels convivents.

d) Comú acord dels convivents formalitzat en escriptura pública.

e) Voluntat d'un dels convivents notificada fefaentment a l'altre.

2. L'extinció de la parella estable implica la revocació dels consentiments i poders que qualsevol dels convivents hagi atorgat a favor de l'altre.

Si analitzem aquest precepte en relació amb els articles 12 i 30 de la Llei 10/1998, que estableixen, de manera substancialment idèntica entre si, les causes d'extinció de les unions de parella heterosexuals i homosexuals, apreciem les següents similituds i diferències:

a) Cessament de la convivència amb ruptura de la comunitat de vida.

En la Llei 10/1998, la causa d'extinció equivalent era la "separació de fet per més d'un any". El Llibre II determina que el cessament de la convivència implica, de manera immediata, sense necessitat d'aquesta espera d'un any, l'extinció de la parella, però requereix que aquest cessament comporti la ruptura de la comunitat de vida.

És a dir, que mentre l'anterior normativa simplificava d'alguna manera la causa d'extinció, vinculant-la al fet que la separació dels membres es perllongués durant un any, el Llibre II "complica" la seva apreciació, ja que la separació o el cessament de la convivència no requereix cap termini, però ha d'implicar la ruptura de la "comunitat de vida anàloga a la matrimonial" que, tal com veiem, constitueix la base de la seva existència. Això obliga a valorar si ha desaparegut algun dels elements configuradors d'aquesta comunitat de vida que al principi veiem. I si abans ja comentàvem la dificultat d'apreciar la seva existència per entendre si estem davant d'una parella estable, el mateix cal dir ara respecte de la seva desaparició.

b) Mort o declaració de defunció d'un dels convivents.

El Llibre II es limita a introduir, al costat de la mort, causa òbvia d'extinció ja inclosa en la Llei 10/1998, la declaració de defunció d'un dels membres de la parella.

c) Matrimoni de qualsevol dels convivents.

Ja apareixia en la regulació anterior.

d) Comú acord dels convivents formalitzat en escriptura pública.

El comú acord dels convivents ja era, per descomptat, causa d'extinció de la parella estable segons la Llei 10/1998. L'única diferència és que ara aquest acord ha de formalitzar-se en escriptura pública. Certament, aquest matís resulta cridaner, i cal preguntar-se quina raó pot haver portat al legislador a imposar tal exigència formal. Perquè no se m'he n'acut cap que no li hagués d'haver fet al mateix temps apre-

ciar la necessitat d'aquesta exigència per a la constitució de la parella. Sorpren que la parella pugui quedar constituïda sense necessitat de comú acord, per la simple concurrència dels requisits estudiats, i en canvi per tal que s'extingeixi, amb un acord dels seus membres, sigui necessari que se solemnitzi en escriptura pública.

e) Voluntat d'un dels convivents notificada fefaentment a l'altre.

No suposa per si mateixa cap novetat respecte del règim anterior, que la preveia en termes gairebé idèntics.

D'altra banda, crida l'atenció la desaparició de la norma continguda en el punt número 2 dels articles 12 i 30 de la Llei 10/1998, segons la qual *"ambdós membres de la parella estan obligats, encara que sigui separatament, a deixar sense efecte el document públic que, si escau, s'hagués atorgat"*. És a dir, si s'havia atorgat escriptura pública (la qual cosa era necessària en el cas de la unió homosexual), els membres de la parella estaven obligats a deixar-la sense efecte. Aquest requisit, que tendia sens dubte a evitar l'atribució o si més no l'aparença de valor a una escriptura que ja no reflecteix una situació jurídica real, desapareix en el Llibre II.

Quant a l'actual número 2 d'aquest article 234.4 (*"L'extinció de la parella estable implica la revocació dels consentiments i poders que qualsevol dels convivents hagi atorgat a favor de l'altre"*), dir que ja existia en la regulació anterior.

Article 234.5. Pactes en previsió del cessament de la convivència.

En previsió del cessament de la convivència, els convivents poden pactar en escriptura pública els efectes de l'extinció de la parella estable. A aquests pactes se'ls aplica l'article 231.20.

La possibilitat de pactes en previsió del cessament de la convivència la recollia la Llei 10/1998 en els seus articles 3 i 22, que no obstant això semblaven limitar-la, segons la seva redacció literal, a la regulació de les compensacions econòmiques. El redactat d'aquest article 234.5, i la seva remissió al que preveu seu de matrimoni en l'article 231.20, sembla implicar les següents conseqüències:

— Els pactes poden referir-se tant a l'esfera personal com a la patrimonial dels convivents, si bé entenem aplicable aquí la norma de l'article 233.5, segons la qual en l'àmbit de guarda i relacions personals amb els fills menors, i d'aliments a favor d'aquests, només són eficaços si són conformes a l'interès dels fills en el moment en què es pretingui el compliment.

— En l'esfera patrimonial, no s'estableix, com abans, un mínim de drets irrenunciable fins al moment en què sigui exigible, com és el cas de la pensió compensatòria o l'alimentària. Això possibilita ara anticipar i quantificar les conseqüències econòmiques de la ruptura, i es pot arribar fins i tot a excloure la pensió compensatòria,⁽²¹⁾ si bé recau en el convivent que reclami el compliment del pacte *"la càrrega d'acreditar que l'altra part disposava, en el moment de signar-ho, d'informació suficient sobre el seu patrimoni, els seus ingressos i les seves expectatives econòmiques, sempre que aquesta informació fos rellevant amb relació al contingut del pacte"*.

— Es reconeix i reforça el paper del notari, que haurà d'informar els convivents per separat de l'abast dels canvis que pretenen introduir.

— Els pactes d'exclusió o limitació de drets han de tenir caràcter recíproc i precisar amb claredat els drets que limiten o als que es renuncia.

— S'estableix per llei la clàusula *"rebus sic stantibus"*, que permet al·legar circumstàncies sobrevingudes que no es van preveure ni podien raonablement preveure's.

Article 234.6. Acords assolits després del cessament de la convivència.

1. Després del cessament de la convivència, els convivents poden acordar els efectes de l'extinció de la parella estable.

2. En el cas d'acords assolits després del cessament de la convivència, els convivents de comú acord o un dels convivents amb el consentiment de l'altre poden sotmetre a l'aprovació de l'autoritat judicial una proposta de conveni que inclogui tots els efectes que l'extinció hagi de produir respecte als fills comuns i entre els convivents.

3. S'apliquen als acords inclosos en una proposta de conveni i als assolits fora de conveni els articles 233.4 i 233.5, respectivament.

Els articles 15 i 31 de la Llei 10/1998 ja recollien la possibilitat que, un cop cessi la convivència, els membres de la parella acordessin els aspectes relatius a la guarda i custòdia dels fills comuns, i el règim de visites. Aquesta possibilitat d'acords postruptura s'estén ara a tots els efectes de l'extinció de la parella.

Es reconeix i reforça el paper del notari, que haurà d'informar els convivents per separat de l'abast dels canvis que pretenen introduir

D'altra banda, de la remissió als articles 233.4 i 233.5 resulta:

— Que si els pactes s'han adoptat sense assistència lletrada, independent per a cadascun dels convivents, poden deixar-se sense efecte, a instància de qualsevol d'ells, durant els tres mesos següents. Es parteix en aquest punt del fet que, a diferència dels pactes preventius de l'article anterior, aquí no hi ha hagut la garantia de la informació notarial per separat que la norma preveu. Podria entendre's que si el conveni, en situació de ruptura, es formalitza o s'eleva a escriptura pública, complint aquests mateixos requisits d'informació per separat, es dona ja aquesta garantia i es faria inaplicable aquesta possibilitat d'impugnació dels pactes? Ho dubto, però deixo plantejat l'interrogant.

— Que, tal com dèiem per als pactes preventius, en l'àmbit de guarda i relacions personals amb els fills menors, i d'aliments a favor d'aquests, només són eficaços si són conformes a l'interès dels mateixos.

— Que a manca de conveni, es determinen per llei les qüestions concretes sobre les quals el jutge ha de decidir, unes sempre, altres a sol·licitud d'un dels membres (ús de l'habitatge familiar, divisió de béns comuns o en proindivís...).

SECCIÓ TERCERA. Efectes de l'extinció de la parella estable

El Llibre II distingeix dins els efectes de l'extinció de la parella estable entre els efectes personals i els efectes patrimonials.

EFFECTES PERSONALS

En l'àmbit dels efectes personals, l'article 234.7 es remet a la regulació continguda en el Capítol Tercer respecte als efectes de la nul·litat del matrimoni, del divorci i de la separació judicial (arts. 233.8 a 233.13).

De la regulació continguda en aquests preceptes i la seva translació a l'àmbit de les parelles estables, podem destacar:

- 1) El conjunt de responsabilitats dels progenitors cap als seus fills, o "responsabilitat parental", no es veu alterat com a conseqüència de l'extinció de la parella, i manté el seu caràcter compartit que, en la mesura que sigui possible, s'ha d'exercir conjuntament (art. 233.8).
- 2) Els progenitors han d'elaborar unes "propostes de pla de parentalitat", amb un contingut taxat (art. 233.9), per determinar com s'han d'exercir les responsabilitats parentals, que inclogui en tot cas els compromisos que assumeixen pel que fa a la guarda, l'atenció i l'educació dels fills.

La guarda s'exercirà de la manera que hagin acordat els membres de la parella extinta en el pla de parentalitat, tret que resulti perjudicial per als fills, cas en què resoldrà el jutge, que pot disposar que la guarda s'exerceixi de manera individual i, fins i tot, excepcionalment i amb suspensió de la potestat parental, encomanar-la a tercers (avis, altres parents, persones pròximes o una institució idònia) (art. 233.10).
- 3) S'estableixen legalment (art. 233.11) els criteris per determinar el règim i la forma d'exercir la guarda, i es destaca que en l'atribució d'aquesta no es poden separar els germans, tret que les circumstàncies ho justifiquin.

- 4) A proposta dels progenitors, pot aprovar-se un règim de relacions personals dels seus fills amb els avis i germans majors d'edat que no convisin en la mateixa llar (art. 233.12).

EFFECTES PATRIMONIALS

Quant als efectes patrimonials, destaca:

- Que l'atribució o distribució de l'**ÚS DE L'HABITATGE FAMILIAR** haurà de tenir-se en compte com a possible mode de satisfacció — total o parcial— dels aliments als fills i, si escau, de la prestació alimentària a què pugui tenir dret el membre beneficiari d'aquest ús (art. 234.8).
- Que es regula la **COMPENSACIÓ ECONÒMICA PER RAÓ DEL TREBALL** (art. 234.9) en termes de remissió al que es preveu en seu de matrimoni (arts. 232.5 a 232.10), i es poden assenyalar com a característiques:
  - 1) Que la **finalitat** és compensar el major increment patrimonial que hagi obtingut un dels convivents, quan l'altre ha treballat per a la casa substancialment més que el primer, o ha treballat per a aquest sense retribució o amb retribució insuficient.
  - 2) Que atesa la seva finalitat, i la circumstància que la seva regulació en seu de matrimoni ja està continguda en el capítol i secció dedicats al règim de **separació de béns**, cal donar per suposat que no serà exigible si els convivents han pactat un règim de comunitat.
  - 3) Que en aquest sentit, per pacte entre els convivents conforme a l'article 231.20 se'n pot haver prefixat l'**import**, i fins i tot haver-se exclòs el dret a aquesta compensació (art. 232.7).

Si no existeix pacte, la compensació té com a límit la quarta part de la diferència entre els increments de patrimoni, tot i que el jutge pot augmentar-ne la quantia (art. 232.5.4).

En cas d'extinció de la parella per mort d'un convivent, s'imputaran a aquesta compensació, reduint-la, els drets que el supervivent posseís en la successió voluntària o intestada del causant, o els que aquest li hagués atribuït en previsió de la seva mort (per exemple, mitjançant una assegurança de vida) (art. 232.5.5).

- 4) Que la compensació **ha de pagar-se** en diners, excepte acord o resolució judicial motivada (art. 232.8).
- 5) Que el dret a la compensació **és compatible** amb la resta de drets econòmics que corresponguin al convivent creditor, i per fixar-los o modificar-los s'ha de tenir en compte (art. 232.10). Aquesta compatibilitat, en seu de matrimoni, fa referència a la prestació compensatòria regulada en els articles 233.14 i següents, mentre que en seu de parelles estables ha d'entendre's referida a la prestació alimentària, que examinem a continuació.
- 6) Que el dret a la compensació prescriu en el termini d'un any a comptar a partir del moment de l'extinció de la parella estable (art. 234.13).

La **PRESTACIÓ ALIMENTÀRIA** es regula (arts. 234.10 a 234.12) com un dret d'un convivent enfront de l'altre, per tal de procurar l'adequada sustentació si la seva capacitat per obtenir ingressos s'ha vist minvada, bé pel simple fet de la convivència o bé com a conseqüència d'haver-se-li assignat la guarda dels fills comuns.

Atesa la seva finalitat, i la circumstància que la seva regulació en seu de matrimoni ja està continguda en el capítol i secció dedicats al règim de separació de béns, cal donar per suposat que no serà exigible si els convivents han pactat un règim de comunitat

Aquest dret és irrenunciable si compromet l'atenció de les necessitats bà-

siques del renunciament. Si bé s'exceptua d'aquesta regla la renúncia incorporada a un conveni assolit després de la ruptura, tal com havíem vist ho regula l'article 234.6, cal entendre que, atès que aquest conveni ha de ser aprovat judicialment, l'aprovació no es donaria en aquestes circumstàncies.

La prestació pot pagar-se en capital o en pensió periòdica. En aquest últim cas, reuneix les notes següents:

- La durada màxima és de tres anys, tret que la pèrdua de capacitat per obtenir ingressos es fonamenti en l'atribució de la guarda de fills comuns, en aquest cas pot estendre's mentre duri la guarda;
- Pot modificar-se, i fins i tot extingir-se, si millora la situació econòmica de qui la percep, o empitjora la de qui la paga;
- Tret d'aquest cas, s'extingeix per matrimoni o nova convivència marital del creditor, per defunció d'aquest, o per venciment del termini, però no per defunció de l'obligat al pagament.

De la mateixa manera que la compensació econòmica, el dret a la prestació alimentària prescriu en el termini d'un any a comptar de l'extinció de la parella estable (art. 234.13).

En cas d'extinció de la parella per mort d'un dels seus membres, l'altre, a més dels ja ressenyats, té els **DRETS VIDUALS FAMILIARS** reconeguts pels arts. 231.30 i 231.31, és a dir, el dret a l'aixovar de l'habitatge, i a l'"any de viduïtat".

Segona part: les relacions convivencials d'ajuda mútua (arts. 240.1 a 240.7)

Article 240.1 Règim jurídic.

Dues o més persones que conviuen en un mateix habitatge habitual i que comparteixen, sense contraprestació i amb voluntat de permanència i d'ajuda mútua, les despeses comunes o el treball domèstic, o ambdues coses, constitueixen una relació de convivència d'ajuda mútua, que es regeix pels acords que hagin estipulat o, si no n'hi ha, per allò que estableix el present títol.

Es determinen aquí el que podríem anomenar ELEMENTS REALS de la relació:

- Dues o més persones;
- Convivència en un mateix habitatge habitual;
- Compartir despeses comunes, treball domèstic o ambdues coses, sense contraprestació;
- Voluntat de permanència i ajuda mútua.

Article 240.2. Requisits personals.

1. Poden constituir una relació convivencial d'ajuda mútua les persones majors d'edat unides per vincles de parentiu en línia col·lateral sense límit de grau i les que tenen relacions de simple amistat o camaraderia, sempre que no estiguin unides per un vincle matrimonial o formin una parella estable amb una altra persona amb la qual convisquin.

2. El nombre màxim de convivents, si no són parents, és de quatre.

El règim jurídic de les relacions convivencials d'ajuda mútua, tant en els seus efectes durant la convivència com a partir de la seva extinció, seran, en primer lloc, els que hagin pactat els convivents

Són ELEMENTS PERSONALS:

- Majoria d'edat;
- Parentiu en línia col·lateral, o relació d'amistat o camaraderia (en aquest cas, màxim quatre persones);

Són OBSTACLES o IMPEDIMENTS:

- El parentiu en línia recta (no es permet una relació d'avi-nét);
- El vincle matrimonial o la parella estable amb una altra persona amb la qual convisquin. És a dir, no pot formar part d'una RCAM una persona casada o amb parella estable, tret que ja no existeixi convivència (aquest requisit de la no convivència és una novetat, que situa el règim d'aquestes relacions en el de les parelles estables, atès

que es permet la relació si el convivent està separat de fet del seu matrimoni o parella estable).

Article 240.3. Constitució.

Les relacions convivencials d'ajuda mútua poden constituir-se en escriptura pública, a partir de la qual tenen plena efectivitat, o pel transcurs d'un període de dos anys de convivència.

En el punt dels ELEMENTS FORMALS, el Llibre II opta per la regla general de l'"aformalitat", atès que l'escriptura pública és opcional, i (a diferència del que disposa anteriorment l'article 3 de la Llei 19/1998) desapareix l'acta de notorietat com a mitjà prefixat per a l'acreditació de la relació constituïda per simple convivència de dos anys.

Aquesta decisió és al meu parer susceptible de crítica, en termes similars als desenvolupats quan hem parlat de les parelles estables.

Article 240.4. Acords.

1. Els convivents poden regular vàlidament, amb llibertat de forma, les relacions personals i patrimonials, i els respectius drets i deures durant la convivència, sempre que aquests acords no perjudiquin terceres persones. En particular, pot acordar-se la contribució igual o desigual de les despeses comunes i, fins i tot, que el treball domèstic i la càrrega econòmica sigui assumida íntegrament per algun dels convivents.

2. En previsió d'una ruptura, els convivents poden pactar sobre els efectes de l'extinció de la relació convivencial d'ajuda mútua.

El RÈGIM JURÍDIC de les relacions convivencials d'ajuda mútua, tant pel que fa als efectes durant la convivència com a partir de la seva extinció, seran, en primer lloc, els que hagin pactat els convivents.

Es manté la llibertat de forma, que admet fins i tot el pacte verbal.

Article 240.5. Extinció de les relacions de convivència.

1. Les relacions de convivència s'extingeixen per les causes següents:

- a) L'acord de tots els convivents.

b) La voluntat unilateral d'un dels membres.

c) La defunció d'un dels convivents.

d) Les pactades pels convivents.

2. Si la relació de convivència s'ha establert entre més de dues persones, la voluntat unilateral, el matrimoni, la constitució d'una parella estable o la defunció de qualsevol dels convivents no extingeix la relació si la resta continuen convivint, sens perjudici de les modificacions que es consideri convenient realitzar en els pactes reguladors de la convivència.

Les causes d'extinció es regulen en els dos primers números de l'article 240.5

Pel que fa a les CAUSES D'EXTINCIÓ de la RCAM cal assenyalar, d'acord amb els dos primers números de l'article 240.5:

1) Que les causes seran:

• Pel que fa al número 1 del precepte:

a) L'acord de tots els convivents.

b) La voluntat unilateral d'un dels membres.

c) La defunció d'un dels convivents.

d) Les pactades pels convivents.

• Pel que fa al número 2:

e) El matrimoni o la constitució d'una parella estable per un dels convivents.

2) Que la voluntat unilateral, la defunció, el matrimoni o la parella estable d'un dels convivents no extingeixen per si mateixos la RCAM respecte a la resta.

Article 240.3. L'extinció de la relació de convivència deixa sense efecte els poders que un dels convivents hagi atorgat a favor de qualsevol dels altres. Igualment, resten sense efecte els poders que un dels membres hagi atorgat a favor de qualsevol dels altres o tingui atorgats a favor seu des s'aparti de la convivència.

Article 240.6. Efectes de l'extinció de les relacions de convivència respecte a l'habitatge.

1. Si l'extinció de les relacions de convivència es produeix en vida de tots els convivents, els que no siguin titulars de l'habitatge l'han d'abandonar en el termini de tres mesos.

2. Si l'extinció de les relacions de convivència es produeix per defunció del propietari de l'habitatge, els convivents el poden continuar ocupant durant sis mesos, tret que hagin pactat una altra cosa.

3. Si la persona morta era arrendatària de l'habitatge, els convivents tenen dret a subrogar-se en la titularitat de l'arrendament pel termini d'un any, o pel temps que manqui per a l'expiració del contracte, si és inferior. Amb aquesta finalitat, els convivents ho han de notificar a l'arrendador, en el termini de tres mesos des de la defunció de l'arrendatari.

Article 240.7 Pensió periòdica en cas de defunció.

1. En cas d'extinció de la convivència per defunció d'un dels convivents, el convivent o convivents que sobrevisquin, que eren mantinguts totalment o parcialment pel premort durant l'any previ a la defunció i que no tinguin mitjans econòmics suficients per mantenir-se, tenen dret a una pensió alimentària, a càrrec dels hereus d'aquell, per un període màxim de tres anys.

2. Per establir la quantia i durada de la pensió periòdica en cas de defunció d'un dels convivents, han de tenir-se en compte:

a) El cost del manteniment.

b) El temps en què el convivent o convivents supervivents van ser mantinguts.

c) El cabal relict.

3. La capitalització de la pensió periòdica en cas de defunció a l'interès legal dels diners no pot excedir la meitat del valor del cabal relict si els hereus són descendents, ascendents o col·laterals fins al segon grau de consanguinitat del causant. Si els hereus són menors d'edat o discapacitats, el límit ha de ser la cinquena part del valor de l'herència.

4. No correspon dret a pensió periòdica en cas de defunció si s'ha pactat així en la constitució del règim de convivència, i es perd si durant el temps fixat el benefi-

ciari es casa o passa a viure maritalment amb una altra persona o ha obtingut aliments de les persones obligades a prestar-li'n.

5. El dret a pensió periòdica en cas de defunció s'ha de reclamar en el termini d'un any a comptar de l'extinció de la relació de convivència.

Regulen aquests articles els EFECTES DE L'EXTINCIÓ de la RCAM, que podem distingir de la manera següent:

1/ Amb relació a poders o d'altres documents atorgats pels convivents (art. 240.5.3):

- Queden sense efecte tots els poders que s'haguessin atorgat entre si els convivents (en cas d'extinció total); o si escau, els poders que hagi atorgat, o rebut a favor seu, el membre que s'aparta de la convivència (en cas d'extinció parcial). Aquest efecte s'ha de considerar imperatiu i no susceptible de pacte en contra.

- Desapareix l'obligació de deixar sense efecte ("revocar", deia l'article 5.2 de la Llei 19/1998) l'escriptura de constitució que eventualment s'hagués atorgat.

2/ En relació a l'habitatge (art. 240.6):

- En cas d'extinció en vida dels convivents, els no propietaris han d'abandonar-la en un termini de tres mesos; si és per defunció del propietari, el termini és de sis mesos. Només es diu respecte a aquest segon cas, però cal entendre que ambdós supòsits són susceptibles de pacte que modifiqui els terminis.

- Si el difunt era arrendatari, els convivents tenen dret de subrogació per un any, o pel termini inferior que falti per a l'expiració del contracte.

3/ Efectes econòmics (art. 240.7)

- Desapareix la compensació econòmica per raó del treball que la Llei 19/1998 regulava en el seu article 7 de manera semblant a la que existeix en seu de matrimoni o parella estable.

- Es manté la pensió periòdica alimentària en el cas de defunció del

convivent que mantenia totalment o parcialment a tots o a alguns de la resta de convivents, que no tenen mitjans econòmics suficients. A falta de pacte (que pot fins i tot excloure aquest dret), la pensió no pot superar en termini els tres anys, i es mantenen també els límits quantitius amb relació al cabal relict que resulta de capitalitzar la pensió a l'interès legal dels diners.

- (1) *El règim jurídic de les parelles de fet*, ponència inclosa al Seminari organitzat pel Consell General del Notariat a l'UIMP l'agost de 2005. Ed. Thomson-Civitas, pàg. 110 i ss.
- (2) *Op. cit.*, pàg. 107 i ss.
- (3) ANA MARÍA PÉREZ VALLEJO, *El joc de l'autonomia de la voluntat en les relacions personals dels cònjuges*, pàg. 139. (Acadèmia Granadina del Notariat, 2000).
- (4) Citat per ANA MARÍA PÉREZ VALLEJO en *op. cit.*, pàg. 132.
- (5) Recordem que segons l'article 69 CC "Es presumeix, excepte prova en contra, que els cònjuges viuen junts."
- (6) "El matrimoni és una institució que dona lloc a un vincle jurídic, que origina una comunitat de vida en què marit i muller han de respectar-se i ajudar-se mútuament i actuar en interès de la família. Els cònjuges han de guardar-se fidelitat i prestar-se socors mutu".
- (7) Matisant respecte d'això, IMMACULADA ESPIÑEIRA SOTO, en el seu treball publicat en LA NOTÀRIA, núm. 42, recorda que "L'Estat té competència exclusiva sobre l'ordenació dels registres i instruments públics (article 149.1.8è de la CE). Els registres autonòmics de parelles de fet tenen una eficàcia administrativa, sense que la inscripció en ells d'una unió estable produïxi efecte en el tràfic jurídic civil; la parella de fet inscrita en un d'aquests registres autonòmics no es presumeix pel fet de la seva inscripció existent i vàlida -aquesta presumpció derivarà, si escau, de la seva formalització en document públic, escriptura pública, pels efectes que la llei hi lliga derivats del control de la legalitat indissolublement unit al consentiment prestat lliurement després d'un assessorament informat- i per consegüent, la inscripció en aquests registres no constitueix un mitjà privilegiat de prova i tampoc els convenis reguladors de la convivència inscrits són oposables a tercers".
- (8) En la seva redacció per Llei 10/2007, de 28 de juny.

- (9) Article 17 Llei 10/1998: "Efectes de la ruptura unilateral. En cas de ruptura de la convivència, els convivents no poden tornar a formalitzar una unió estable amb una altra persona mitjançant escriptura pública fins que hagin transcorregut sis mesos des que van deixar sense efecte el document públic corresponent a la convivència anterior." Aquest article 17 té el seu equivalent, per a les parelles homosexuals, en l'article 29 de la llei, però no oblidem que aquestes parelles sempre havien de constituir-se en escriptura pública.
- (10) Així ho ha apuntat diverses vegades la doctrina, i també els tribunals han tingut ocasió de pronunciar-s'hi. En aquest sentit, l'AP de Navarra, respecte a la norma equivalent continguda en la llei foral, va entendre, en sentència de 12 de juny de 2002, que aquesta tenia la condició de requisit personal, exigible únicament un vegada les normes de conflicte del Codi civil comú hagués resultat aplicable la legislació de Navarra; en cas contrari, aquella norma hauria de ser considerada inconstitucional.
- (11) Article 14. Eficàcia territorial de les normes. 1. Les normes i disposicions de la Generalitat i el dret civil de Catalunya tenen eficàcia territorial, sens perjudici de les excepcions que puguin establir-se en cada matèria i de les situacions que hagin de regir-se per l'estatut personal o altres normes d'extraterritorialitat. 2. Els estrangers que adquireixen la nacionalitat espanyola queden sotmesos al dret civil català mentre mantinguin el veïnatge administratiu a Catalunya, tret que manifestin la seva voluntat en contra.
- (12) El Decret 203/1999, de 2 de novembre, que determina l'aplicabilitat de la normativa a les parelles inscrites en el Registre de la Diputació General d'Aragó — parelles que només poden ser aquelles en què els seus membres tinguin el veïnatge administratiu a Aragó —, ho fa exclusivament als simples efectes administratius.
- (13) No obstant això, l'article 9.2 de l'Estatut d'Aragó disposa que "El Dret Foral d'Aragó tindrà eficàcia personal i s'aplicarà a tots els que tinguin el veïnatge civil aragonès, independentment del lloc de la seva residència, i excepció feta d'aquelles disposicions a què legalment se'ls atribueixi eficàcia territorial".
- (14) Criteri que, d'altra banda, i en termes generals, ha estat considerat com el més adequat per alguns autors a l'hora de plantejar-se la necessitat d'una regulació estatal sobre aquesta matèria que resolgui els esmentats possibles conflictes de dret interregional. En aquest sentit,

la professora ANA QUIÑONES ESCÁMEZ (*Unions conjugals o de parella: formació, reconeixement i eficàcia internacional*, Editorial Atelier, 2007, pàg. 301 i ss.), quan estudia aquesta qüestió en seu de dret internacional privat, considera com a criteri més oportú per resoldre els conflictes de lleis en cas d'"unions fàctiques de parella" el de la residència habitual comuna, perquè tals unions de parella tenen com a rerefons la convivència, i la residència sol determinar, també, els drets o beneficis socials".

- (15) És el cas de la Sentència, ja citada, de 12 de juny de 2002, de l'AP de Navarra, i també de la Sentència de l'AP de Girona de 2 d'octubre de 2002, en què s'entén que es procedeix a l'"aplicació que podríem anomenar indirecta de la normativa catalana", davant la manca d'al·legació i prova de la legislació suïssa, pròpia de la nacionalitat comuna dels convivents.
- (16) Diu la DGRN que "el nostre Dret Internacional Privat no compta amb una regla conflictual que fixi la llei aplicable a tots els requisits del matrimoni, a manera de "lex matrimonii", ni tampoc disposa d'una norma específica consagrada a assenyalar la llei aplicable a la capacitat matrimonial, per la qual cosa la reconducció d'aquesta matèria a l'estatut personal de la llei nacional no deixa de ser el resultat d'un sil·logisme interpretatiu, bé que àmpliament estès en la doctrina científica i en l'oficial d'aquest Centre Directiu (...) el desconeixement per part de nombrosos ordenaments jurídics estrangers actuals del matrimoni com a institució oberta a les parelles del mateix sexe i la paral·lela inexistència de norma de conflicte específica en el nostre dret sobre els requisits del matrimoni aliens a la seva concepció tradicional i a la capacitat subjectiva dels contraents, són factors que posats en connexió determinen l'existència d'una llacuna legal respecte d'això en el nostre dret conflictual, la qual cosa suposa la necessitat d'activar els mecanismes legals de la interpretació integradora a fi de cobrir aquesta llacuna. I des d'aquest punt de vista l'article 9.1 del Codi civil constitueix l'expressió d'un principi general del dret que, com a tal, no pot actuar de forma excloent, sinó en concurrència amb altres principis i valors jurídics, que en conjunt i no aïlladament han d'actuar per decantar la solució aplicable al cas".
- (17) D'acord amb IMMACULADA ESPIÑEIRA SOTO (*op. cit.*), es tractaria d'aplicar el "principi de proximitat", principi general del dret internacional privat, que conduiria a la llei de la residència habitual comuna, "per ser aquella on la parella té el centre de la seva vida i desenvolupa el seu quefer".

Pràctica

quotidiana. Una parella de fet s'estableix i es fonamenta sobre la base d'una convivència'.

- (18) En qualsevol cas, no sembla que es puguin obtenir respecte a això conclusions generals amb caràcter taxatiu. En primer lloc, perquè la casuística és massa àmplia per permetre-ho. S'ha de pensar que, sense pretendre un relació exhaustiva de possibilitats, podem parlar: de poder atorgat pel propietari únic de l'immoble, a favor de l'altre convivent, o a favor d'un tercer; de poder atorgat pel copropietari, que al seu torn pot ser-ho amb l'altre convivent o amb un tercer i haver atorgat el poder a favor d'un o altre; de poder atorgat pel convivent no propietari, a favor del propietari o a favor d'un tercer... En segon lloc, perquè el requisit que es deriva d'aquesta norma, per evitar la ineficàcia de l'acte de disposició a falta de la manifestació del titular de no ser l'habitatge familiar (i no entro ara en si ho és també perquè aquest acte tingui accés al registre en virtut de l'article 91.1 RH), és el d'un consentiment específic, que en alguns dels supòsits assenyalats cabrà entendre implícit (vegeu en el poder general atorgat pel convivent copropietari

a favor de l'altre convivent copropietari, que en definitiva no és sinó un acte de disposició conjunta), però que en altres casos haurà de donar-se no ja amb caràcter d'especial per raó de la finca, sinó també de l'acte de disposició concret que es pretengui.

- (19) La bona fe de l'adquirent, com a requisit per quedar protegit en la seva adquisició onerosa en cas de manifestació inexacta del transmissor, ja s'exigia a la Llei 10/1998. Aquest requisit apareix ara subjecte a una nova norma de concreció o determinació legal d'un supòsit en què en cap cas existirà bona fe: *si l'adquirent coneixia o podia raonablement conèixer en el moment de l'adquisició la condició de l'habitatge*.
- (20) Encara que en últim terme aquesta serà una qüestió de prova subjecta a l'apreciació dels tribunals, m'agradaria fer dues reflexions: la primera, que la norma sembla evidenciar la intenció del legislador d'evitar qualsevol al·legació de bona fe sobre la base de la ignorància de l'adquirent del fet que la condició d'habitatge familiar impedís la disponibilitat per part del seu titular. La segona, que encara que

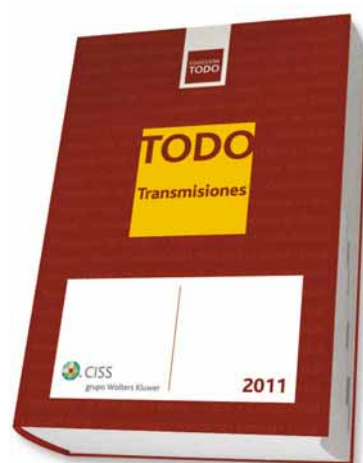
com a regla general la bona fe es presumeix, i així ha d'entendre's també en el supòsit que estudiem, la introducció d'aquesta regla situa el notari davant la necessitat, derivada del seu deure d'informació i assessorament, de cerciorar-se que l'adquirent la coneix, i en coneix les conseqüències. La vertadera dificultat determinarà quan pot dir-se amb seguretat que l'adquirent no "podia raonablement conèixer" la condició de l'habitatge.²⁰ I aplicada ja en Interlocutòria 8/2003, de 3 de desembre, del President del TSJC, on resol, en funcions governatives, un recurs contra qualificació del Registre de la Propietat.

- (21) L'abast dels pactes en matèria de pensió compensatòria queda palès si atenem al que disposa l'article 232-7, que cal considerar aplicable en seu de parelles establides conforme a la remissió feta a l'article 231-20: "En previsió d'una ruptura matrimonial o de dissolució del matrimoni per mort, es pot pactar l'increment, reducció o exclusió de la compensació econòmica per raó de treball d'acord amb el que estableix l'article 231.20".

TODO
Sucesiones
2011

TODO
Transmisiones
2011

Todo lo que necesita para la gestión del Impuesto sobre Transmisiones y del Impuesto de Sucesiones y Donaciones.

Recogen toda la información actualizada desde un punto de vista muy práctico, para la gestión del Impuesto sobre Transmisiones.

Le ofrecen las claves para un conocimiento global de los impuestos, apoyándose para ello en la experiencia de autores especializados en la materia y añadiendo a cada punto tratado un amplio abanico de ejemplos y casos prácticos que facilitan al máximo su comprensión.